THE STRUCTURAL-SEMANTIC ANALYSIS OF SOME CAUSATIVE VERBS IN THE MEDICAL LANGUAGE

Simona Nicoleta STAICU, Assistant Professor, PhD, "Victor Babeş" University of Medicine and Pharmacy, Timişoara

Abstract: The analysis undertaken in our work illustrates the possibilities of using the method of semic revealing and emphasizing of the combinatory potential of terms in medical terminology too. It is actually a substantiation of the possibility of combining the onomasiological approach, mainly found in this field, with the semasiological approach, in particular with the techniques of semantic disintegration of medical terms. Thus, it was acvhieved a full description of the terms on the two semantic dimensions of the lexical system – the paradigmatic and the syntagmatic axes, with detailed information about the semantic structure of the terms examined. Syntactical distribution and especially the lexical-semantic one, highlights the differences in content of the words submitted to structural-semantic analysis (a case study: to indroduce).

Keywords: lexical, semantic, lexeme, sememe, term, medical

Selectarea şi îmbinarea cuvintelor după anumite tipare bine structurate poate conduce spre o comunicare eficientă, elaborată şi, nu în ultimul rând, productivă. Fiecare enunţ este rezultatul selecţiei elementelor sale din varietatea de unităţi ale limbii. Această selecţie este determinată de relaţiile paradigmatice existente în limbă ca sistem şi care, desigur, rămân dincolo de conţinutul concret al enunţului.

În semantica modernă se manifestă un interes aparte pentru studierea proprietăţilor sintagmatice ale cuvintelor, fapt motivat, printre altele, de valoarea relevantă a potenţialului combinatoriu al cuvintelor [Bucă 1987: 134-141]. Se acreditează tot mai mult ideea că cercetarea proprietăţilor sintagmatice ale cuvintelor reprezintă o metodă obiectivă de descriere a sensurilor lexicale. Potrivit acestei teze, cuvintele din aceeaşi paradigmă lexicală au proprietăţi sintagmatice comune.

Intercondiţionarea acestor două tipuri de relaţii sistemice este evidentă: pe de o parte, *cuvântul* ca membru al unei paradigme poate intra numai în anumite legături sintactice, adică poate să se combine doar cu anumite clase semantice de cuvinte, iar pe de altă parte, *totalitatea relaţiilor sintagmatice* ale unui cuvânt îi determină locul lui în paradigmă. Se poate afirma că *sintagmatica* este *implicit prezentă în limbă şi explicit în vorbire,* iar *paradigmatica* este *implicit prezentă în vorbire şi explicit evidenţiată la nivelul limbii*. Astfel, cercetarea unui tip de relaţii întotdeauna presupune şi analiza celuilalt tip, deoarece ele reprezintă principalele axe ale sistemului lexico-semantic.

Deşi există această legătură strânsă şi condiţionare reciprocă a acestor două aspecte ale manifestării relaţiilor de sistem din vocabular, uneori doar din raţiuni metodologice ele sunt examinate separat în vederea evidenţierii specificului fiecăreia. O astfel de abordare am încercat în lucrarea de faţă.

BDD-V486 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-21 22:59:26 UTC)

Relaţiile sintagmatice ale cuvintelor se concretizează, cum am precizat anterior, în (1) tipurile de poziţii sintactice în care ele se întrebuinţează şi în (2) clasele semantice de cuvinte cu care se combină. Pentru desemnarea posibilităţilor de îmbinare a cuvintelor şi realizarea acestora în diverse poziţii sintactice, în varii lucrări de specialitate se propun termeni precum: *colocaţie, distribuţie, valenţă*. Valenţa cuvântului este determinată de conţinutul lui semantic, fiind o trăsătură universală a acestuia.

La baza relaţiilor sintagmatice stau conexiunile cu termenii învecinaţi în fluxul vorbirii. Cuvintele se înlănţuie în cadrul enunţului îndeplinind rolul de elemente constitutive ale acestuia. Din punctul de vedere al raporturilor dintre ele, în cadrul unei sintagme, cuvintele pot fi de două feluri: cuvinte care joacă rolul de *termeni guvernanţi*; cuvinte care sunt *termeni de expansiune* ai termenilor guvernanţi.

Relaţiile sintagmatice ale cuvintelor depind de diferiţi factori lingvistici şi extralingvistici. Factorii lingvistici sunt raportaţi la complexitatea sistemului limbii, la locul pe care-l ocupă în acest sistem, la apartenenţa la diferite părţi de vorbire, categorii lexico-gramaticale, clase lexico-semantice. Factorii extralingvistici fac posibilă alăturarea cuvintelor în sintagme ca reflex al alăturării similare a „realiilor", ca reflectare a conexiunilor din realitate. Această ultimă condiţionare este mult mai pregnant evidenţiată în domeniul terminologiei ştiinţifice.

În analiza structural-semantică pe care o efectuăm dintr-o perspectivă didactico-ştiinţifică, demersul preliminar este jalonarea unui cod comun de referinţă cu care să se poată descrie conţinutul lexemelor selectate. Acest cod, un fel de „lingua mentalis", conţine, aşa cum arată Anna Wierzbicka[1], un număr limitat de termeni cu un înalt grad de abstracţie, foarte general, denumit METATERMEN. Cu ajutorul unor asemenea *metatermeni*, având valoare de *universalii lingvistice*, por fi descrise toate cuvintele unui câmp lexical, ale unei micro- sau macroparadigme lexicale. Dealtfel, aceşti metatermeni cu statut de *arhilexeme* constituie un vocabular fundamental de rangul I, care trebuie achiziţionat în primul rând de cei care învaţă o limbă pentru a putea dobândi competenţa de a realiza „puntea mentală" de echivalenţe între limba maternă L1 şi limba nou achiziţionată L2. Sub raport strict semantic aceşti metatermeni, în terminologia utilizată de noi se reîntâlnesc sub denumirea de *arhiseme* sau *seme comune* (vezi infra, aplicaţiile efectuate).

În cercetarea noastră am plecat de la premisa că fiecare cuvânt polisemantic sau monosemantic constituie un *lexem* şi că fiecare sens al acestuia reprezintă un *semem*, iar o componentă minimală a sensului lui este un *sem*. Sememul poate fi văzut ca un fascicul de componente semantice (seme) care particularizează un lexem monosemantic. Cu alte cuvinte, am admis posibilitatea dispunerii semantice a termenilor medicali, în cazul nostru, în mod eşalonat pe trei nivele: **lexemic**, **sememic** şi **semic**.

Pentru a cerceta conţinutul unui termen, din punct de vedere structural sau semantic, este necesar să pătrundem în structura lui la nivelul sememelor şi să efectuăm

[1] Cf. *Semantic primitives*, Frankfurt, 1972, *apud* Richard Sârbu, 2003: *Modele de analiză contrastivă*, în vol. *Probleme de filologie slavă* XI, Timişoara, p. 95-98.

BDD-V486 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-21 22:59:26 UTC)

analiza la nivelul semelor, procedeu denumit în lingvistică *analiză semică sau componenţială*[2] [Sârbu 1987].

Acest tip de analiză semică se foloseşte frecvent în cadrul abordării semantice a limbilor la nivelul lexicului specializat, utilitatea ei fiind recunoscută de mai mulţi specialişti ai domeniului terminologic, mai ales în privinţa studiilor comparate [Depecker 2002: 45-46; Bidu-Vrănceanu 2007: 59-62].

Dacă aplicăm această metodă, termenul medical este analizat la nivelul sistemului lexical ca o unitate singulară, autonomă, a cărei semnificaţie este incorporată în structura sa semantică, separată de legăturile pe care le-ar putea manifesta cu alţi termeni poziţionaţi în acelaşi câmp lexico-semantic.

Am admis aplicarea analizei semice în investigarea structurii semantice a termenilor medicali plecând de la premisa că semele reprezintă generalizarea şi reflectarea în sistemul semantic al limbii a însuşirilor obiective ale termenilor selectaţi. Totalitatea semelor incorporate în sfera unui termen conduc spre caracterul *distinctiv, denominativ* al semnului lingvistic, dar şi spre cel *relaţional*. Semele indică diferite caracteristici importante ale unei anumite noţiuni, aducând un aport semnificativ la conturarea sensurilor unui cuvânt în sistemul limbii. Există *seme comune* care se poziţionează la baza alcătuirii unui câmp lexical, repetabile pentru toţi membrii câmpului de termeni şi *seme specifice* care sunt cel mai greu de reperat în cadrul analizei semice [Bidu-Vrănceanu 2008: 23-24].

„*Analiza semică presupune descompunerea unui lexem în componente minimale şi relevarea numai a acelor trăsături semantice care sunt definitorii pentru lexemele cercetate*” [Sârbu 1977: 90]. De aceea, în analiza aplicată de noi termenilor medicali, în inventarul de componente ale unui termen, nu am considerat necesar să cuprindem absolut toate caracteristicile potenţiale din conţinutul termenilor investigaţi. Numărul de seme care definesc un termen trebuie să fie minimal, dar să includă suficiente caracteristici pentru individualizarea fiecărui lexem.

Dar dacă, totuşi, inventarul semelor nu trebuie să fie exhaustiv, el trebuie să fie suficient de relevant pentru individualizarea semantică a termenilor. Pentru a testa relevanţa semelor stabilite este suficient să substituim chiar şi un singur sem din structura unui lexem cu un alt sem, pentru a-i modifica semnificaţia. De exemplu, substituind semul „concret” cu semul „abstract” din formula semică a lexemului A INOCULA, vom prefigura o altă semnificaţie (un alt semem al acestui cuvânt: „a inocula ceva abstract: o teorie, o mentalitate, pasiune, sentiment” etc., rezultând un cuvânt sinonim cu A INSUFLA). La fel, în formula de conţinut a lexemului A IMPLANTA, înlocuind semul „obiect dur” cu semul „lichid”, potrivit legii izomorfismului dintre planul expresiei şi cel al conţinutului, se prefigurează semnificaţia semului A INJECTA.

[2] Privind analiza semică (componenţială) a se vedea şi: Pottier, Bernard, 1964: *Vers une sémantique moderne* în „Travaux de Linguistique et de Littérature” I, 1, Strasbourg p. 107-137; Pottier, B., 1965: *La définition sémantique dans les dictionnaires* în „Travaux de Linguistique et de Littérature” 3, p. 33-39; C. Maneca, 1969: *Analiza semică a lexicului (Cu aplicare la lexicul de origine latină al limbii române)*, în LR, XVIII, nr. 1; A. Bidu-Vrănceanu, 1970: *Une modalité de description paradigmatique au niveau de lexique*, în *Révue Roumaine de linguistique*, XV, nr. 6, p. 545-568; A. Bidu-Vrănceanu, 1976: *Systématique des noms de couleurs. Recherche de méthode en sémantique structurale*, Editura Academiei RSR, Bucureşti.

BDD-V486 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-21 22:59:26 UTC)

O altă modalitate de descriere a conţinutului termenilor cercetaţi, mai ales a arhilexemelor (arhisememelor) grupurilor, este cea bazată pe „cuvinte axiomă" de tipul predicatelor cu rang inferior, de exemplu, A CAUZA, şi a predicatelor de rang variabil ca: A ÎNCEPE, A SE AFLA, A AVEA, A FI etc., cu pronominalizări (CEVA, CINEVA, UNDEVA, CÂNDVA, CUMVA) şi negaţii (NU) sau alţi conectori. De exemplu, A DA = A CAUZA + A NU ÎNCEPE + A AVEA; A INTRA = A MERGE + A ÎNCEPE + A SE AFLA ÎN X.

În analiza noastră această metodologie ne ajută la configurarea arhilexemelor *grupului lexico-semantic* (GLS) analizate. Astfel, conţinutul termenilor care exprimă acţiunea de A INTRODUCE l-am încadrat în următoarea formulă: „A CAUZA + CA CEVA + SĂ SE AFLE + ÎN X (indicator circumstanţial = ÎN INTERIOR)". Formula semică este redată prin metatermeni lingvistici, cuvinte cu o mare frecvenţă şi importanţă în vocabularul limbii române, având un conţinut general, dar cu un ridicat rang de acoperire semantică. Pentru asemenea metatermeni s-a propus în semantica modernă denumirea de „*primitive semantice*" [A. Wierzbicka, *op. cit.*, apud Sârbu 2003: 98].

Tehnica prin care se selectează semele în cadrul analizei componenţiale constă în interpretarea propriu-zisă a definiţiilor lexicografice, fiind şi o modalitate eficientă de caracterizare a unei terminologii [Bidu-Vrănceanu 2007: 71-103]. În lucrarea de faţă informaţiile ne-au fost furnizate, în primul rând de textele de specialitate medicală, apoi am apelat la dicţionarele explicative, dicţionare medicale. În aceste lucrări am găsit conţinutul noţiunilor formale, dar şi descrierea cuvintelor în termenii contextului lingvistic. Drept urmare, pentru stabilirea inventarului de componente semice ale termenilor medicali supuşi analizei, am recurs la asemenea lucrări, pentru confruntarea definiţiilor, în special, dar şi pentru înregistrarea colocaţiilor specifice. Complementar, am valorificat şi numeroasele informaţii de strictă specialitate (teorie, mostre de idiolecte) obţinute prin interviurile realizate cu medicii specialişti.

Conţinutul sememic al lexemelor cu arhisemul A INTRODUCE a fost stabilit pe baza definiţiilor acestor termeni din Dicţionarul Medical (sub litera I). În analiza grupului lexico-semantic (GLS) de verbe s-a urmărit în principal cauzalitatea acţiunii de A INTRODUCE, şi anume, «A CAUZA CA CEVA SĂ SE AFLE ÎN X: ÎN INTERIOR».

a implanta = *a introduce* în organism o serie de substanţe, materiale în diferite scopuri: protezare, terapeutic, diagnostic şi experimental [DM 2007: 585].

a infecta = *a cauza*/ *a face să pătrundă* în organism (un agent patogen: virus, bacterie, ciupercă, parazit) [DM 2007: 595].

a infesta = a cauza/ *a face să pătrundă* un parazit în organismul gazdei (pentru artropodele ectoparazite) [DM 2007: 595].

a ingera = a introduce pe cale bucală şi înghiţire după mestecare, a hranei, a băuturilor, a unor medicamente sau uneori (de regulă accidental) a unor substanţe toxice [DM 2007: 597].

a injecta = a introduce un ac într-o zonă a organismului pentru a injecta un medicament [DM 2007: 599].

a inocula = a introduce un agent infectant într-un mediu viu sau inert, acelular; *a introduce* în organism o substanţă, un ser, un vaccin, pentru precizarea diagnosticului unei boli, experienţe, imunizare [DM 2007: 599].

BDD-V486 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-21 22:59:26 UTC)

a insemina = a introduce instrumental spermă în vaginul unei femei apte pentru concepţie [DM 2007: 599].
a insera = a introduce, a ataşa o structură anatomică pe o altă structură anatomică [DM 2007: 600].
a intuba = a introduce, pe cale orală, o sondă care are rolul de a asigura permeabilitatea căilor respiratorii superioare, de obicei pentru respiraţia artificială [DM 2007: 607].
a inunda = a cauza/ *a face să pătrundă* un lichid într-un tub sau organ [DM 2007: 607].
a invagina = a cauza/ *a face să pătrundă*, la nivelul tubului digestiv, dintr-un tub flexibil în tubul însuşi: 1. *I. apendiculară*, pătrunderea apendicelui în cavitatea cecală; 2. *I. cecocolică*, pătrunderea cecului şi apendicelui în cavitatea cecului şi apoi în colon; 3. *I. colocolică*, pătrunderea unui segment de colon în segmentul subdiacent; 4. *I. ileocolică*, pătrunderea ileonului terminal în cavitatea cecului; 5. *I. intestinală*, pătrunderea unui segment de intestin în segmentul subdiacent [DM 2007: 607].
a infiltra = a introduce prin puncţie, la nivelul unui ţesut, a unui medicament în cantitate mai mare, în vederea unei resorbţii îndelungate [DM 2007: 595].

BDD-V486 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-21 22:59:26 UTC)

I. DESCRIEREA PARADIGMATICĂ. ANALIZA SEMICĂ

Tabel. Formula semică (inventarul de componente minimale semantice în domeniul medical*)

SEME / LEXEME	„A CAUZA INTRAREA”	Tranzitiv/ Cauzativ	Medicament (lichid/solid)	Organ/ segm. organ	Agent patogen	Lichid (fiziologic, seminal ș.a.)	Aliment	Instrument/ Material dur	Parazit	Cale		
										Orală	Cutanată	Alta
*A INTRODUCE	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
a implanta	+	+	+	_	_	_	_	+	_	+	_	+
a infecta	+	+	_	_	+	_	_	_	+	+	+	+
a infesta	+	+	_	_	+	_	_	_	+	+	+	+
a ingera	+	+	+	_	_	+	+	_	_	+	_	_
a injecta	+	+	+	_	_	+	_	_	_	_	+	+
a inocula	+	+	+	_	+	_	_	_	_	_	+	+
a insemina	+	+	_	_	+	+	_	_	_	_	_	+
a insera	+	+	_	_	_	_	_	_	_	_	_	+
a intuba	+	+	_	_	_	_	_	+	_	+	_	_
a inunda	+	+	_	_	_	+	_	_	_	_	_	+
a invagina	+	+	_	+	_	_	_	_	_	_	_	+
a infiltra	+	+	+	_	_	_	_	_	_	_	+	+

BDD-V486 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-21 22:59:26 UTC)

*Suntem pe deplin convinşi că metodologia abordării termenilor medicali pe baza analizei semice presupune şi un grad de subiectivitate din partea cercetătorului în stabilirea inventarului de componente semice minimale pe baza propriei experienţe lingvistice. Dar având în vedere că aceste trăsături distinctive s-au elaborat prin consultarea, pentru fiecare caz în parte, a specialiştilor din domeniu, suntem convinşi că aceste inventare semice au dobândit un grad semnificativ de obiectivitate ştiinţifică.

INVENTAR SEMIC [+ / – trăsături caracteristice]:
a. Seme comune întregului GLS: „a cauza intrarea", „tranzitiv-cauzativ"

Aceste seme prefigurează HIPONIMIA grupului LS (hiperonimului A INTRODUCE îi corespund toate hiponimele analizate în tabel: A IMPLANTA, A INFECTA, A INGERA, A INJECTA, A INOCULA ş. cl.);
b. Seme comune unui grup mai restrâns de termeni: „medicament", „agent patogen", „cale orală", „alte căi".

Aceste seme prefigurează SINONIMIA în interiorul GLS: A INFECTA, A INFESTA: + „a cauza intrarea" + „tranzitiv-cauzativ" + „agent patogen" + „parazit"; A INJECTA, A INOCULA au ca seme comune: + „a cauza intrarea" + „tranzitiv-cauzativ" + „medicament" + „lichid" + „cale cutanată" + „alte căi";
c. Seme specifice, care individualizează un termen, ori un număr restrâns de termeni: semul + „aliment" este specific pentru lexemul A INGERA; semul + „instrument" este caracteristic lexemelor A IMPLANTA, A INTUBA; semul + „parazit" se întâlneşte doar în cazul lexemelor A INFECTA, A INFESTA.

II. DESCRIEREA SINTAGMATICĂ. ANALIZA DISTRIBUŢIONALĂ a unităţilor terminologice (UT)

Din textele medicale de specialitate au fost extrase următoarele unităţi frazeologice, tipuri de sintagme, supuse analizei morfosintactice:
1. VERB act. tranz. + SUBST. concr. inanimat Ac. + COMPL. circ./ COMPL. circ. instr.:
a implanta + CD: [*dinte, ţesut, medicament, hormoni, electrozi stimulatori*] + COMPL. circ.: [*în maxilar, în şold, în organe*];
a infecta + CD: [*organismul*] + CI: [*cu virus, bacterie, ciupercă, parazit*];
a infesta + CD: [*organismul gazdă*] + CI: [*cu paraziţi*];
a ingera + CD: [*mâncare, alimente, medicamente, subst. toxice*] + COMPL. circ.: [*pe gură*];
a injecta + CD: [*lichide, medicamente*] + COMPL. circ.: [*în mână, în venă*];
a inocula + CD: [*agent infectat*] + COMPL. circ.: [*în organism, în embrion, în culturi celulare*];
a insemina + CD: [*spermă*] + COMPL. circ.: [*în vagin*];
a insera + CD: [*o struct. anatomică*] + COMPL. circ.: [*într-un vector de clonare, într-o altă structură anatomică*];
a inunda + CD: [*un tub sau organ, un segment de organ*] + CI: [*cu lichid, sânge*];
a intuba + CD: [*un conduct natural*] + COMPL. circ. instr.: [*tub, sondă*];
a invagina + CD: [*o porţiune dintr-un tub flexibil (apendice, cec, colon, ileon)*] + COMPL. circ. instr.: [*în tubul însuşi (segment subdiacent)*];
a infiltra + CD: [*medicament, o soluţie*] + COMPL. circ: [*în ţesut, prin puncţie*].

BDD-V486 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-21 22:59:26 UTC)

2. VERB reflex. + SUBST. concr. inanimat N = CI/ COMPL. circ. instr.:
a se infecta – [organismul] [cu viruşi, cu bacterii, cu paraziţi];
a se infesta – [organismul] [cu paraziţi animali sau vegetali];
a se injecta – [un medicament, lichid] [cu seringa];
a se inunda – [un organ] [cu sânge];
3. VERB reflex. + SUBST. concr. inanimat N + COMPL. circ.:
a se implanta – [un stimulator cardiac] [pe inimă];
a se ingera – [alimente] [prin gură, în stomac];
a se inocula – [un ser/ un vaccin] [pentru imunizare în organism];
a se insemina – [lichid seminal masculin] [în vagin];
a se insera – [un implant dentar] [în alveolă];
a se intuba – [o sondă] [în trahee];
a se invagina – [apendicele] [în cavitatea cecală];
a se infiltra – [un medicament] [prin puncţie la nivelul unui ţesut];
4. VERB pasiv + SUBST. concr., animat Ac = COMPL. de agent:
a fi implantat – de chirurg, de terapeut;
a fi injectat – de medicul specialist; de kinetoterapeut; de asistentul medical;
a fi intubat – de către medicul specialist;
5. VERB pasiv + SUBST. concr., inanimat Ac. = CI/ COMPL. circ. instr.:
a fi infectat – cu viruşi, cu bacterii streptococi;
a fi infestat – cu paraziţi;
a fi injectat – cu suspensie medicamentoasă;
a fi inoculat – cu un agent infectant;
a fi inseminată – instrumental cu spermă;
a fi inundat – cu lichid sanguin;
a fi infiltrat – cu soluţii medicamentoase.
a fi intubat – cu o sondă;
6. VERB pasiv + SUBST. concret inanimat Ac. COMPL. circ.:
a fi ingerat – pe cale bucală, prin înghiţire;
a fi inserat – un ligament pe os;
a fi intubat – pe cale orală;
a fi invaginat – printr-un segment din intestin;
Investigaţia noastră a relevat următoarele proprietăţi sintagmatice ale UT examinate:
a. Sintagmatica sintactică
- VERB act. tranz. + SUBST. concr. inanimat Ac. + CI/ COMPL. circ./ COMPL. circ. instr.;
- VERB reflex. + SUBST. concr. inanimat N = COMPL. circ. instr. (organ/ parte de organ, instrument, lichid, medicament, agent patogen);
- VERB reflex. + SUBST. concr. inanimat N + COMPL. circ. (organ/ parte de organ, instrument, lichid, medicament);
- VERB pasiv + SUBST. concr., animat Ac = COMPL. de agent: animat (medic, terapeut, specialist);
- VERB pasiv + SUBST. concr., inanimat Ac. = CI/ COMPL. circ. instr.: inanimat (agent patogen, medicament, lichid, instrument);

BDD-V486 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-21 22:59:26 UTC)

- VERB pasiv + SUBST. concret inanimat Ac. COMPL. circ.: inanimat (organ/ parte din organ).

b. Sintagmatică semantico- lexicală

Substantivele cu care se combină aceste verbe fac parte din următoarele clase semantice:

- *medicamente*: solide, lichide;
- *organe, materiale cu consistenţă*: structuri anatomice, organe;
- *agenţi patogeni*: microbi, ciuperci, viruşi, bacterii;
- *substanţe/ lichide*: apă, sânge, substanţe toxice, lichide seminale, ser fiziologic etc.;
- *alimente*: solide, hrană;
- *paraziţi*: viermi intestinali, paraziţi propriu-zişi, microorganisme patogene;
- *instrumente*: tub, ac, tijă , sondă, proteză, stimulator cardiac (peacemaker) etc.;
- *cale*: orală, cutanată, alte căi.

Termenii analizaţi mai pot fi grupaţi în funcţie de capacitatea lor de a se angaja în construcţii frazeologice de diferite tipuri şi din punctul de vedere al *sudurii dintre constituenţi*, astfel:

- *îmbinări frazeologice* ale căror componente sunt *univoc legate* (În acest caz numai unul din termeni are valoare combinatorie restrictivă, apartinând terminologiei de strictă specialitate, celălalt, sau ceilalţi constituenţi având o colocabilitate nerestrictivă): *a ingera* substanţe toxice/ alimente; *a implanta* un stimulator cardiac/ un dinte; *a inocula* un agent infectat în culturi celulare/ un ser; *a fi infectat* cu paraziţi/ viruşi ş.a.
- *unităţi frazeologice* ale căror componente sunt *biunivoc legate* (În acest caz termenii constitutivi sunt de strictă specialitate, iar sudura semantică dintre ei este considerabilă, având o colocabilitate restrictivă, idiomatică): *a se invagina apendicele* în cavitatea *cecală*; *a invagina ileonul*; *a infesta cu un agent patogen*; *a se infecta sinusurile nazale cu germeni*; *a se infecta amigdalele cu alergeni* ş.a.

În **concluzie** se poate afirma că termenii constitutivi ai grupului analizat reprezintă un exemplu concludent privitor la relevanţa lexico-semantică a organizării lor pe cele două axe sistemice ale vocabularului specializat medical. Din punct de vedere paradigmatic, subansamblul de termeni examinaţi se grupează pe baza unor SEME (trăsături semantice comune şi distinctive) în subclase riguros delimitate. Cf. semele comune întregului grup – „arhisemele" „a face să intre/ să se afle în interior", „a pătrunde", semele comune doar unui grup mai restrâns – „instrument", „lichid", „agent patogen", precum şi seme distinctive: „material dur"/ „lichid", „medicament"/ „agent patogen".

Se observă existenţa unui termen ARHILEXEM/ ARHISEMEM A INTRODUCE, care poate fi reperat explicit sau implicit în toate definiţiile celorlalţi termeni, şi, de aceea, poate fi considerat hiperonimul grupului lexico-semantic.

După ce, în prima etapă a demersului nostru, prin analiza semică (componenţială) am delimitat conţinutul semantic al sememelor examinate şi le-am reprezentat matricial în tabelul, am efectuat descrierea sintagmatică a lexemelor – termeni, precizându-le mai intâi formulele morfosintactice în care aceştia pot să apară în lanţul sintagmatic al realizării lor şi, în cele din urmă, am delimitat subclasele de cuvinte - substantive cu care aceştia se combină în discursul medical. S-a realizat astfel o descriere completă a termenilor pe cele două

BDD-V486 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-21 22:59:26 UTC)

dimensiuni semantice ale sistemului lexical – *axa paradigmatică* şi cea *sintagmatică*, cu informaţii detaliate despre structura semantică a termenilor examinaţi.

În prima rubrică din tabel apare specificarea LEXEM/ SEMEM, care trebuie înţeleasă astfel: fiecare cuvânt (*lexem*) este supus analizei într-un sens anume – cel medical generic şi specific, categorial şi chiar subcategorial, el reprezentând, în terminologia adoptată de noi în lucrare un *semem*, adică un cuvânt într-o anumită accepţiune.

Distribuţia sintactică şi mai ales cea lexical-semantică pune în evidenţă deosebirile de conţinut ale cuvintelor supuse *analizei structural-semantice*. Astfel, verbul A INFESTA selectează în combinaţiile sale lexeme care relaţionează în plan semantic cu *artropode ecoparazite*, şi prin aceasta se diferenţiază în planul actualizării lui contextuale de celelalte lexeme; A INUNDA, conectat prin prepoziţia *cu*, îşi alătură *apă, lichid, sânge, puroi*; A IMPLANTA se combină, potrivit formulei sintactice arătate în tabelul de mai sus, cu substantive ca *dinte, corp străin*, precum şi denumiri de alte materiale, substanţe sau obiecte în diferite scopuri: protezare, terapeutic, diagnostic şi experimental. Verbul A INGERA selectează substantive ca *alimente, substanţe, hrană, băuturi, substanţe toxice* etc., precum şi indicatori circumstanţiali de modalitate *pe cale bucală, prin înghiţire* ş.a.m.d.

Analiza întreprinsă ilustrează posibilităţile utilizării metodei de decelare semică şi de relevare a potenţialului combinatoriu al termenilor respectivi şi în domeniul terminologiei medicale. Este, de fapt, o demonstrare a posibilităţii de combinare a demersului de tip onomasiologic, preponderent întâlnit în acest domeniu, cu demersul de tip semasiologic, în special cu procedeele de dezintegrare semantică a cuvintelor – termeni medicali.

Asemenea descrieri au o deosebită *valoare practic-aplicativă* în activităţile didactice, în special cu studenţii medicinişti străini, pentru care asemenea modele de analiză semică îi ajută să descifreze esenţa semantică a termenilor medicali, evitându-se calea traducerii într-o limbă de circulaţie, nu întotdeauna bine sau în egală măsură cunoscută de aceştia.

Bibliografie

Bidu-Vrănceanu, Angela, *Lexicul specializat în mişcare. De la dicţionare la texte*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 2007.

Bidu-Vrănceanu, Angela, *Câmpuri lexicale din limba română. Probleme teoretice şi aplicaţii practice*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 2008.

Bucă, Marin, „Proprietăţile sintagmatice ale cuvintelor", în vol. *Studii de limbi şi literaturi moderne*, Timişoara, TUT, 1987, p. 134-141.

Depecker, Loïc, *Entre signe et concept. Eléments de terminologie générale*, Paris, Presses Sorbonne Nouvelle, 2002.

Sârbu, Richard, *Antonimia lexicală în limba română*, Timişoara, Editura Facla, 1977.

Sârbu, Richard, „Aspecte ale recurenţei semice în sintagmatica lexicală", în vol. *Lexicologie didactică*, Timişoara, TUT, 1987, p. 45-64.

Sârbu, Richard, „Modele de analiză contrastivă", în vol. *Probleme de filologie slavă XI*, Timişoara, TUT, 2003, p. 95-100.

*** *Dorland's Illustrated Medical Dictionary*, 30th Edition, Philadelphia, Saunders, 2003.

Rusu, Valeriu, *Dicţionar Medical*, (DM), Bucureşti, Editura Medicală, 2007.

BDD-V486 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-21 22:59:26 UTC)